

УДК 657:01

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-5-26>**Кирильєва Л.О.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Державного біотехнологічного університету***Шеховцова Д.Д.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики
та управління економічною безпекою
Харківського національного університету радіоелектроніки***Наумова Т.А.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
Державного біотехнологічного університету***Kyrylieva Ludmila***Candidate of Economic Sciences (PhD),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Accounting, Taxation and Auditing
Kharkiv State Biotechnological University***Shekhovtsova Daria***Candidate of Economic Sciences (PhD),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics
and Management of Economic Security
Kharkiv National University of Radioelectronics***Naumova Tatiana***Candidate of Economic Sciences (PhD),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Accounting, Taxation and Auditing
Kharkiv State Biotechnological University*

БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

BUDGETING IN THE SYSTEM OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто необхідність розвитку інноваційної діяльності суб'єкта підприємницької діяльності та управління нею з використанням обліково-аналітичного забезпечення, базовими складовими частинами якого є управлінський облік та процес бюджетування. Визначено тенденції інноваційного розвитку в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій. Досліджено концепцію бюджетування в зарубіжних країнах. Розглянуто організаційні аспекти впровадження бюджетування процесів інноваційного розвитку. Розроблено організаційну модель бюджетування процесу інноваційного розвитку, яка, на відміну від інших, включає перелік специфічних операційних бюджетів та дає можливість контролювати виконання цільових показників, оптимізувати витрати на інноваційну діяльність, посилювати мотивацію працівників, зміцнювати комунікаційні зв'язки в системі відповідальності та забезпечувати зворотній зв'язок для внесення змін у бюджет.

Ключові слова: суб'єкти підприємницької діяльності, обліково-аналітичне забезпечення, бюджетування, бюджети, інновації, розвиток.

АННОТАЦІЯ

В статье рассмотрена необходимость развития инновационной деятельности субъекта предпринимательской деятельности и управления ей с использованием учетно-аналитического обеспечения, базовыми составляющими которого являются управленческий процесс и процесс бюджетирования. Определены тенденции инновационного развития в условиях распространения информационно-коммуникационных технологий. Исследована концепция бюджетирования в зарубежных странах. Рассмотрены организационные аспекты внедрения бюджетирования процессов инновационного развития. Разработана организационная модель бюджетирования процесса инновационного развития, которая, в отличие от других, включает перечень специфических операционных бюджетов и дает возможность контролировать выполнение целевых показателей, оптимизировать расходы на инновационную деятельность, повышать мотивацию работников, укреплять коммуникационные связи в системе ответственности и обеспечивать обратную связь для внесения изменений в бюджеты.

Ключевые слова: субъекты предпринимательской деятельности; учетно-аналитическое обеспечение, бюджетирование, бюджеты, инновации, развитие.

ANNOTATION

The article is devoted to the necessity of development and management of innovative activity of the subject of entrepreneurial activity, using accounting and analytical support, the basic components of which are management accounting and budgeting process in order to make management decisions to increase the efficiency and effectiveness of the enterprise during the strengthening of intellectual capital. Trends of innovative development in the conditions of distribution of information and communication technologies are defined. As a result of theoretical research, the essence of budgeting concepts and budget modeling options is determined, which are aimed at reducing costs, lossless production and have an adaptive nature to the management accounting system of domestic enterprises. The essence of the concepts of budgeting (kaizen-budgeting, activity-based budgeting (ABB), process-oriented budgeting (PBB), budgeting based on the driver system (DBB-method), off-budgeting (BB)) is studied. Their spread is observed mainly in foreign countries. The organizational aspects of the implementation of budgeting of innovation development processes are considered. The internal and external factors influencing the construction of this process, the prerequisites for drawing up generally accepted budget formats, including the processes of innovation development are identified. It is proposed to include in the budgets of the process of innovation development target financial indicators for: income from the sale of innovative products (works, services of innovative nature), costs of investments in innovative objects of non-current assets, costs of production of innovative products, costs not subject to capitalization, and costs of organizational and managerial innovations for sales. The organizational model of budgeting the process of innovation development, which, unlike others, includes a list of specific operating budgets and provides the ability to control the implementation of targets, optimize innovation costs, strengthen employee motivation, strengthen communication in the accountability system and provide feedback for budget changes is developed and proposed for use in the practice of enterprise.

Key words: subjects of entrepreneurial activity; accounting and analytical support, budgeting, budgets, innovation, development.

Постановка проблеми. Глобалізація ринкового середовища та сталий розвиток економічних відносин сьогодні зумовлені посиленням конкуренції шляхом активізації диверсифікації діяльності суб'єктів підприємницької діяльності (далі – СПД) через імплементацію її інноваційних видів з огляду на розширення світового ринку високотехнологічних товарів і послуг. Турбулентні умови зовнішнього середовища та трансформація внутрішньої організації підприємства безпосередньо впливають на інноваційний розвиток СПД, одночасно є очевидним, що забезпечення високого рівня конкурентоспроможності та подальшої капіталізації бізнес-суб'єкта залежить від ступеня інновацізації бізнес-суб'єкта, отже, спостерігаються дуальний характер інноваційного фактору та його фундаментальна роль у розширенні господарського простору. Водночас виключно інноваційної діяльності СПД для набуття ним високого рівня конкурентних переваг недостатньо, що підтверджується даними Державної служби статистики України. Так, кількість інноваційно активних підприємств має тенденцію до значного скорочення, зокрема на 5 892 од. менше за 2018–2010 рр. порівняно з 2016–2018 рр., отже, на кінець 2020 р. частка таких СПД складає лише 8,5% у загальній кількості підприємств [2], тому важливим питанням сьогоден-

ня є всебічна побудова архітектури системи управління інноваційним розвитком СПД на основі обліково-аналітичного забезпечення, де основним інформаційним джерелом виступає система управлінського обліку та процес бюджетування, який орієнтований на контроль, координацію господарських операцій, прийняття управлінських рішень, а також на мотивацію персоналу для досягнення цільових фінансових показників задля підвищення ефективності та результативності інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти інноваційного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності досліджено у працях таких учених, як С.М. Боняр, Л.А. Клімова, М.М. Кошлата. Питання впровадження бюджетування до системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності стали предметом наукових робіт таких дослідників, як Н.В. Гойло, І.І. Короп, Н.А. Остап'юк.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на вагомий внесок наукової спільноти у вивчення та розв'язання проблем інноваційного розвитку підприємств у сучасних умовах господарювання актуалізується питання поглиблення досліджень цієї проблематики з точки зору імплементації принципу бюджетування як елементу обліково-аналітичного забезпечення, що становить новизну роботи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є ідентифікація бюджетування в системі обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів підприємницької діяльності для забезпечення їх сталого соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні соціально-економічні умови відзначаються необхідністю для СПД імплементації у виробничі та управлінські операції інноваційних компонентів, які обумовлюють потребу їх інноваційного зростання внаслідок зовнішніх трансформацій та втрати актуальності внутрішніх процесів на підприємстві через їх фізичний та моральний знос. У цьому контексті підтримуємо думку про те, що «під інноваційним розвитком підприємства варто розуміти процес функціонування підприємства, який зорієнтований на використання різних форм інновацій у виробничій, збутовій та комерційній діяльності задля підвищення прибутковості та конкурентоспроможності» [7, с. 211].

За словами Л.А. Клімової, існує низка факторів, за якими можна виявити потребу підприємства в інноваційному розвитку. Отже, ними є зменшення життєвого циклу, підвищення ролі технологічного процесу, неможливість використання традиційних видів сировини, нестабільне ринкове становище, натиск з боку конкурентів, стрімкі зовнішні зміни, глобалізація економіки [5, с. 39]. Водночас задля ухвалення раціональних та ефективних управлінських рішень щодо

забезпечення інноваційного розвитку СПД доцільною, на нашу думку, є детальна класифікація цих факторів, яку пропонують С.М. Боняр, О.М. Аляб'єва, які виокремлюють такі групи, як політико-правові, економічні, соціокультурні, технологічні, науково-технічні, маркетингові, виробничі, організаційно-управлінські, інформаційні, кадрові, соціально-психологічні та технологічні [1].

При цьому очевидно, що тенденції інноваційного розвитку мають глибокий інтегративний характер на національному рівні через стрімке зростання ступеня інформаційно-комунікаційних технологій. Так, аналізуючи позиції України на міжнародній арені, відзначаємо, що країна посіла 45 місце серед 131 держави світу у рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020» [11], чим покращила результат 2019 р. на дві сходинки. У 2019 р. кількість впроваджених нових технологічних процесів СПД зросла порівняно з 2018 р. до 2 318 одиниць, а кількість впроваджених інноваційних видів продукції значно зменшилась (рис. 1). Очевидно, що динаміка інноваційної діяльності СПД нестабільна та не відзначається позитивними тенденціями, однак сьогодні глобальним трендом економічного середовища є суцільна автоматизація виробничої діяльності, при цьому управління господарськими процесами реалізується в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов, ці процеси формалізуються у хвилях Четвертої промислової революції – Індустрії 4.0, що вимагає від керівників підприємств модернізації ментальних та матеріальних ресурсних підходів до здійснення виробничої діяльності загалом та реалізації її інноваційного вектору зокрема.

У цьому контексті великого значення набуває система обліку, яка є головним генератором формування інформаційного банку, зокрема систематизованого обліково-аналітичного за-

безпечення, для здійснення управління інноваційним розвитком СПД задля сталого економічного зростання бізнес-суб'єкта в актуальних умовах господарювання, які відзначаються високим рівнем цифровізації виробничих та управлінських процесів. Актуальним інструментом обліково-аналітичного забезпечення інноваційного розвитку СПД вважаємо управлінський облік, «оскільки саме цей вид обліку має високий потенціал для забезпечення належного рівня економічної безпеки через притаманні йому актуальні функції, основоположною з яких є опрацьоване, з урахуванням різного попиту і пріоритету, інформаційне забезпечення усіх процесів господарської діяльності бізнес-суб'єкта, що складається з безперервної підготовки і надання диференційованої інформації (облікової, нормативної, планової, контрольної, аналітичної, командно-розпорядчої, інформації зовнішнього середовища) особам, що приймають рішення, одразу в трьох вимірах – ретроспективі, поточному часі та у прогнозі» [3, с. 110]. Запорукою успішної організації управлінського обліку є впровадження та організація бюджетування процесів інноваційного розвитку, що визнається ефективним інструментом управління діяльністю суб'єктів господарювання, акцентує увагу на результативності та дає можливість отримувати релевантну інформацію для вжиття необхідних заходів щодо підвищення ефективності діяльності. Рациональна організація бюджетування щодо процесів інноваційного розвитку забезпечить постійний контроль за доходами від реалізації інноваційної продукції, витратами залежно від можливості їх капіталізації, а також фінансовими результатами. Бюджетування також дасть змогу виявити ризики, можливі під час здійснення процесів інноваційного розвитку, та підготувати низку заходів щодо зниження їх рівня в умовах невизначеності.

Рис. 1. Динаміка кількості впроваджених нових технологічних процесів та інноваційних видів продукції за 2015–2019 рр., од.

Джерело: побудовано на основі [9]

На початковій стадії організації бюджетування процесів інноваційного розвитку потрібно перш за все визначитися з цілями та завданнями, які повинні бути досягнуті у визначеному часовому діапазоні, а зазначена управлінська технологія має себе окупити. Вважаємо, що основною метою бюджетування процесів інноваційного розвитку є підвищення ефективності, результативності та вдосконалення інноваційних процесів шляхом координації дій структурних підрозділів, реагування на чинники зовнішнього середовища і, як наслідок, коригування встановлених показників та параметрів.

Організація процесу бюджетування на підприємствах, де відзначається інноваційний розвиток, залежить від факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а саме від бізнес-стратегії, розробленої керівництвом, стадії впровадження бюджетування, технології виробництва продукції, масштабу охоплення (підприємства загалом, структурних підрозділів, видів діяльності, бізнес-процесів господарського циклу, проектів, програм), розподілу повноважень інфляційних процесів, зміни кон'юнктури ринку тощо. На етапі постановки бюджетування залежно від наявних потреб та умов господарювання підприємства самостійно вибирають види, формати бюджетів, способи їх складання та контролю. В умовах сьогодення до використання в практичній діяльності суб'єктів господарювання пропонуються такі види бюджетів:

- статичні, які не залежать від зміни рівня ділової активності, та гнучкі, що залежать від можливих обсягів діяльності суб'єкта підприємницької діяльності у релевантному діапазоні;
- операційні, фінансові, інвестиційні;
- «знизу вгору» (передбачає передачу бюджетної інформації від усіх структурних підрозділів керівництву вищої ланки задля формування агрегованих підсумкових показників та визначення загальної суми бюджету), «зверху вниз» (передбачає складання бюджету за умов

використання цільових показників, установлених керівництвом підприємства);

– ітеративні (передбачають компіляцію елементів вищезазначених методів);

– бюджетування з нуля (передбачається, що бюджет складається вперше із застосуванням планових показників), цільові (передбачається, що бюджет складається на основі цільових показників задля їх досягнення), від досягнутого результату (передбачається, що бюджет складається на основі показників попереднього бюджету з урахуванням коригувань);

– одноваріантні (один сценарій), багатоваріантні (декілька сценаріїв, що відображають можливі події внаслідок зміни зовнішнього середовища).

В зарубіжних країнах пропонується значно більше концепцій бюджетування та варіантів моделювання бюджетів, які спрямовані на скорочення витрат, виробництво без втрат і мають адаптивний характер до системи управлінського обліку вітчизняних підприємств (табл. 1).

Впровадження та функціонування процесу бюджетування за вибраною концепцією здійснюється відповідно до науково обґрунтованих принципів, які сприятимуть точному визначенню бюджетних параметрів, формуванню якісного обліково-аналітичного забезпечення управління СПД та підвищенню результативності інноваційних процесів.

До фундаментальних засад бюджетування процесів інноваційного розвитку, які є правилами та вимогами, необхідно віднести безперервність, періодичність, взаємоузгодженість із бізнес-стратегією підприємства, синхронізацію з управлінським обліком, гнучкість, збалансованість, достовірність та варіативність. Дотримуючись зазначених принципів, також маємо звертати увагу на умови складання бюджетів. Погоджуємося з тим, що в процесі організації основними умовами складання бюджетів, в тому числі процесів інноваційного розвитку, стають такі:

Таблиця 1

Орієнтований перелік концепцій бюджетування в зарубіжних країнах

Вид бюджетування	Сутність
Кайзен-бюджетування	Концепція передбачає постійне скорочення витрат та досягнення кращих фінансових показників, ніж були закладені в бюджет на початок періоду. Орієнтована на безперервне вдосконалення бізнес-процесів, систем, функцій на основі аналізу виконання бюджетів.
Бюджетування на основі діяльності (ABB)	Концепція спрямована на виділення бізнес-процесів із закріпленням повноважень та відповідальних осіб, що приймають рішення, за кожним із них. Попит на ресурси розраховується згідно з вимогами підприємства для виконання бізнес-процесів.
Процесно-орієнтоване бюджетування (Performance-based budgeting – PBB)	Стратегічно спрямована концепція, що базується на структуризації процесів, застосуванні системи збалансованих показників, встановленні бюджетних параметрів для кожного процесу діяльності.
Бюджетування на основі системи драйверів (driver-based budgeting, або DBB-метод)	Концепція визначається як спрощений варіант процесно-орієнтованого бюджетування. Заснована на використанні драйверів, які включають складову частину економічних або нефінансових даних, коригування яких впливає на прибуток або витрати.
Позабюджетування (Beyond budgeting (BB))	Концепція передбачає відмову від бюджетів. Заснована на моделюванні прогнозів (плаваючих), що можуть змінюватись у визначеному керівництвом часовому діапазоні.

Джерело: побудовано на основі [6; 10]

- взаємопов’язаність і закономірність формування показників різних бюджетів;
- чітке визначення ділянки формування бюджету та обсяг повноважень відповідальної особи за відповідний бюджет;
- формування бюджетів на основі децентралізації та мозкового штурму;
- достатній часовий лаг для формування бюджету й документальна обґрунтованість показників [8, с. 183].

Зазначимо, що специфіка процесів інноваційного розвитку вимагає побудови бюджетів, де будуть зазначені цільові показники та обмеження для доходів від реалізації інноваційної продукції (робіт, послуг інноваційного характеру); витрат щодо капіталовкладень в інноваційні об’єкти необоротних активів; витрат на виробництво інноваційної продукції; витрат, що не підлягають капіталізації; витрат на організаційно-управлінські інновації; витрат на збут інноваційної продукції.

В процесі організації бюджетування необхідно звертати увагу на можливість капіталізації витрат в історичній собівартості інноваційних необоротних активів для отримання достовірної інформації щодо придбаних активів, а також визнаних загальновиробничих і невиробничих витрат. Підтримуємо наукову думку автора про те, що «витрати на інноваційні процеси можуть мати капітальний характер та бути пов’язані зі впровадженням нових типів виробництв, нових

технологій, виробничого обладнання, технічним переозброєнням виробництва, переоснащенням устаткування, придбанням та впровадженням авторських прав, об’єктів інтелектуальної власності; поточний характер та бути пов’язані з операційною діяльністю, у ході якої створюються безпосередньо інноваційні продукти та інноваційна продукція» [4, с. 3].

Вищезазначене дає змогу дійти висновку, що в системі управління інноваційною діяльністю СПД доцільно розробляти та складати такі бюджети, як бюджет продажу інноваційної продукції (робіт, послуг); бюджет капіталовкладень в інноваційні об’єкти необоротних активів; бюджет виробництва інноваційної продукції; бюджет прямих витрат на виготовлення інноваційної продукції; бюджет собівартості реалізації інноваційної продукції; бюджет витрат некапітального характеру; бюджет на організаційно-управлінські витрати; бюджет витрат на збут інноваційної продукції. Зазначені бюджети відповідають сучасним інформаційним потребам у періоді розвитку інноватизації і повинні бути враховані в ході організації бюджетування на підприємстві для досягнення поставлених стратегічних цілей відповідно до розробленої організаційної моделі бюджетування процесу інноваційного розвитку (рис. 2).

Використовуючи організаційну модель бюджетування процесу інноваційного розвитку, підприємство отримує можливість контролювати вико-

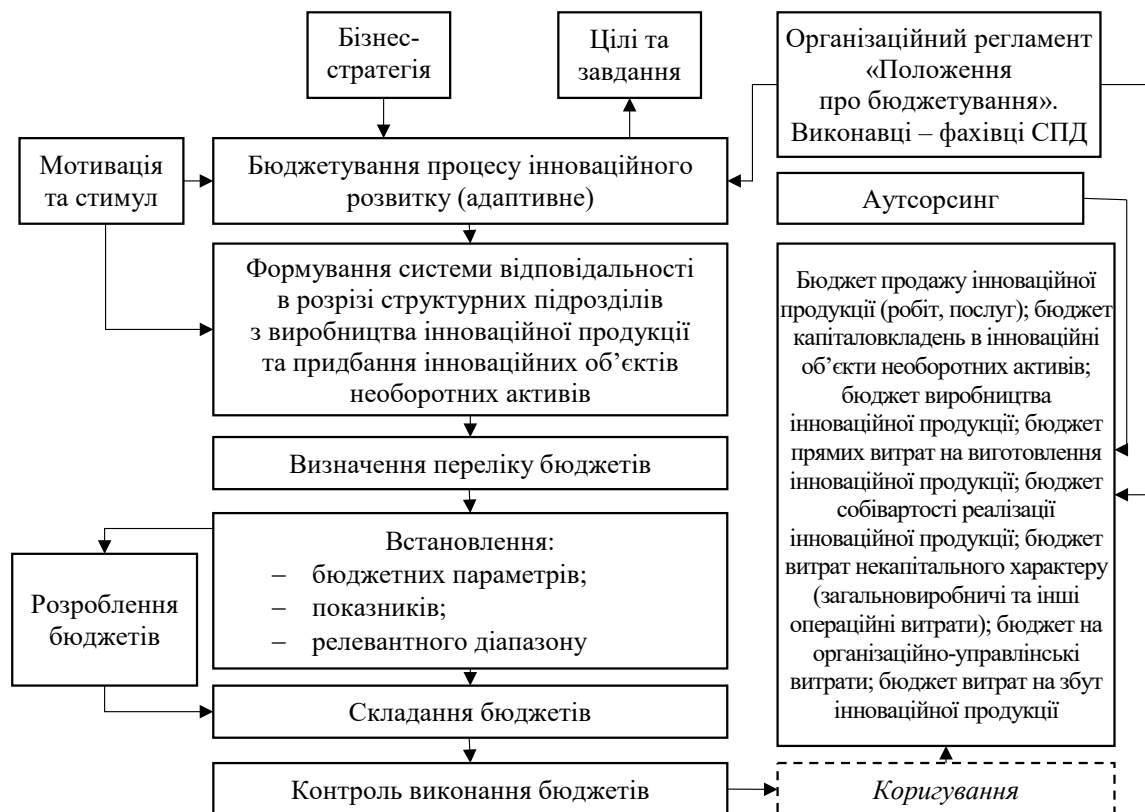

Рис. 2. Організаційна модель бюджетування процесу інноваційного розвитку суб’єктів підприємницької діяльності

Джерело: побудовано авторами

нання цільових показників, оптимізувати витрати на інноваційну діяльність, посилювати мотивацію працівників, зміцнювати комунікаційні зв'язки в системі відповідальності та забезпечувати зворотній зв'язок для внесення змін у бюджеті.

Висновки. В мінливих умовах господарювання підприємства можуть отримати конкурентні переваги та економічну безпеку завдяки інтенсивному розвитку інноваційної діяльності, яка спрямована на придбання основних засобів із цифровими пристроями, нових товарів та технологій, освоєння нових методів управління, впровадження маркетингових інновацій, створення та примноження науково-технічного потенціалу. Ефективно управляти інноваційною діяльністю та підвищувати її рівень результативності дає змогу якісно побудована система обліково-аналітичного забезпечення, де провідну роль відіграє процес бюджетування за центрами відповідальності, одним із значимих серед яких сьогодні є процес інноваційного розвитку. Отже, об'єктом бюджетування повинні виступати процеси інноваційного розвитку. Визначено, що варіантів, форматів та способів складання бюджетів є велика кількість, однак під час їх вибору необхідно враховувати характерні ознаки, притаманні процесу інноваційного розвитку. Вважаємо, що під час організації процесу бюджетування необхідно приділяти увагу витратам, що пов'язані з придбанням інноваційних об'єктів, фундаментальними та прикладними науковими розробками, інноваціями і, як наслідок, розподілом їх залежно від рівня капіталізації. Посилити контроль за розвитком інноваційної діяльності дадуть змогу запропоновані організаційно-методичні положення бюджетування відповідно до визначеної бізнес-стратегії з використанням специфічних операційних бюджетів, побудованих на цільових показниках у визначеному релевантному діапазоні, для зміцнення режиму оптимізації витрат, пов'язаних з інноватизацією.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Боняр С.М., Аляб'єва О.М. Систематизація факторів впливу на інноваційний розвиток підприємства в сучасних економічних умовах. *Проблеми економіки*. 2019. № 3. С. 77–83.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Кирильєва Л.О., Шеховцова Д.Д. Концепція формування обліково-аналітичного забезпечення управління системою економічної безпеки підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 5-2. С. 107–113.
4. Кірсанова В.В., Сухарева Т.О., Ковальова О.М. Проблеми обліку інноваційної діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. Вип. 41(2). С. 216–221.
5. Климова Л.А. Инновационное развитие предприятия : монография. Могилев : Белорусско-Российский университет, 2017. 215 с.
6. Короп І.І. Систематизація методів бюджетного управління як повноцінної системи управління підприємством. *Вісник Одеського національного університету*. 2015. Т. 20. Вип. 6. С. 104–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_6_243
7. Кошлата М.М. Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 6(2). С. 210–212.
8. Остап'юк Н.А., Гойло Н.В. Бюджетування й організація бухгалтерського обліку. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 3(25). С. 180–187.
9. Писаренко Т.В., Кваша Т.К., Рожкова Л.В., Коваленко О.В. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році : науково-аналітична доповідь. Київ : УкрІНТЕІ, 2020. 45 с.
10. Ситник Г.В. Сучасні концепції бюджетування. *Реформування економіки України: ефективно виробництво, конкурентні регіони, макроекономічна рівновага*. 2014. С. 21–24.
11. Global Innovation Index. URL: <https://www.wipo.int/portal/en/index.html>

REFERENCES:

1. Bonar S.M., Alabeva O.M. (2019) Sistematizacia faktoriv vplivu na innovacijnij rozvitok pidpriemstva v suchasnih ekonomichnih umovah. *Problemi ekonomiki*, no. 3, pp. 77–83.
2. Derzhavna sluzhba statistiki Ukraini. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Kiril'eva L.O., Shehovcova D.D. (2019) Konceptia formuvanna oblikovo-analitchnogo zabezpechenna upravlinna sistemoj ekonomichnoji bezpeki pidpriemstva. *Biznes-navigator*, vol. 5-2, pp. 107–113.
4. Kirsanova V.V., Suhareva T.O., Koval'ova O.M. (2011) Problemi obliku innovacijnoji dial'nosti. *Visnik social'no-ekonomichnih doslidzhen'*, vol. 41(2), pp. 216–221.
5. Klimova L.A. (2017) Innovacionnoe razvitie predpriatia: monografiya. Mogilev: Belorus.-Ros. un-t, 215 p.
6. Korop I.I. (2015) Sistematizacia metodiv budzhetnogo upravlinna ak povnocinnoi sistemi upravlinna pidpriemstvom. *Visnik Odes'kogo nacional'nogo universitetu*, t. 20, vol. 6, pp. 104–108. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_6_243
7. Košlata M.M. (2014) Teoretichni zasadi upravlinna innovacijnim rozvitkom pidpriemstv. *Naukovij visnik Hersons'kogo derzhavnogo universitetu*, vol. 6(2), pp. 210–212.
8. Ostap'uk N.A., Gojlo N.V. (2016) Budzhetuvanna j organizacia buhgalters'kogo obliku. *Ekonomika: realii chasu*, no. 3(25), pp. 180–187.
9. Pisarenko T.V., Kvasha T.K., Rozhkova L.V., Kovalenko O.V. (2020) Innovacijna dial'nist' v Ukraini u 2019 roci: naukovu-analitchna dopovid'. Kyiv: UkrINTEI, 45 p.
10. Sitnik G.V. (2014) Suchasni koncepcii budzhetuvanna. Reformuvanna ekonomiki Ukraini: effektivne virobnicтво, konkurentni regioni, makroekonomichna rivnovaga, pp. 21–24.
11. Global Innovation Index. Available at: <https://www.wipo.int/portal/en/index.html>